

بررسی میزان مبادلات بین‌المللی کالاهای ورزشی ایران در سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰

❖ دکتر فریبا اسکریان؛ استادیار دانشگاه تبریز*
❖ دکتر افشار جعفری؛ استادیار دانشگاه تبریز

۹۷

تاریخ دریافت: ۸۵/۸/۴
تاریخ تصویب: ۸۷/۴/۱

چکیده:

با توجه به اهمیت نقش مبادلات بین‌المللی ورزشی در توسعه اقتصادی صنعت ورزش و روشن نبودن میزان و سهم آن در صنعت ورزش ایران محقق تصمیم گرفت با جمع‌آوری داده‌های مربوط به آمار بازرگانی خارجی کالاهای ورزشی سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰ بر اساس طبقه‌بندی کالاهای اساسی به این منظور دست یابد. داده‌های حاصل ابتدا با استفاده از آمار توصیفی تنظیم و سپس با استفاده از آزمون نسبتها به طور یک‌طرفه با استفاده از نمرات Z در سطح $\alpha=0.05$ بررسی شدند. نتایج نشان داد واردات ورزشی کشور در سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰ به ترتیب با ۸ و ۱۶ میلیارد ریال، نزدیک به ۰/۰۱٪ کل واردات، ۰/۵۸٪ و ۰/۴۶٪ تولید ناخالص داخلی ورزش و ۰/۰۲٪ و ۰/۰۱٪ تولید ناخالص داخلی کشور بود و ۳۷/۵٪ رشد داشته است. صادرات ورزشی این سالها نیز به ترتیب با ۱۶ و ۴۵ میلیارد ریال، ۰/۰۴٪ و ۰/۰۶٪ کل صادرات، ۱/۱۶٪ و ۳/۱۹٪ تولید ناخالص داخلی ورزش، ۰/۰۴٪ و ۰/۱۲٪ تولید ناخالص داخلی کشور است و ۲۷۱/۶۷٪ رشد دارد. میزان مبادلات بین‌المللی ایران نسبت به کشورهای پیشرفته به طور معناداری کمتر است که مهم‌ترین دلایل آن را باید کوچک بودن اندازه بازار کالاهای ورزشی و هزینه‌های ورزشی خانوار، عدم مرغوبیت کالاهای ورزشی، فقدان تبلیغات و بازاریابی مناسب، تحریمهای اقتصادی، و افزایش قیمت تمام‌شده کالاها و نابرابری ارز کشور نسبت به سایر کشورها دانست.

واژگان کلیدی: تولید ناخالص داخلی، صنعت ورزش، مبادلات بین‌المللی ورزشی

* E.mail: askarian@tabrizu.ac.ir

مقدمه

صنعت ورزش با در دست داشتن عامل محرکی همچون برگزاری مسابقات بزرگ ورزشی، امکان بهره‌گیری از فرصتهای تبلیغاتی و رسانه‌ها را فراهم کرده است که این امر خود موجب ایجاد بستر لازم برای تعامل بین صنعت، تجارت و ورزش گردیده است که پلی راهبردی در خدمت توسعه ورزش و

صنعت ورزش با در دست داشتن عامل محرکی همچون برگزاری مسابقات بزرگ ورزشی، امکان بهره‌گیری از فرصتهای تبلیغاتی و رسانه‌ها را فراهم کرده است که این امر خود موجب ایجاد بستر لازم برای تعامل بین صنعت، تجارت و ورزش گردیده است که پلی راهبردی در خدمت توسعه ورزش و

۱۹۹۹ نیز حدود ۵۰۱۹ میلیون یورو گزارش شده است که ایتالیا با ۲۴۰۰ میلیون دلار (۲۱ درصد) بیشترین سهم صادرات کالاهای ورزشی را به خود اختصاص داده است (۸، ۱۰). بر اساس گزارش گروه صنعت، علوم و منابع استرالیا بازیهای المپیک سیدنی موجب گشایش بازارهای جهانی بر روی کالاهای ورزشی این کشور تا ارزش ۸۳۰ میلیون دلار گشته و تخمین زده می شود تا سال ۲۰۰۶ ارزش صادرات کالاهای ورزشی به سقف ۱٫۳ میلیارد دلار نیز برسد (۱۱، ۱۲). نمونه ای از میزان واردات و صادرات ورزشی چند کشور منتخب در جدول ۱ آمده است (۱۴).

وابستگی شدید اقتصاد ایران به صادرات نفت، و نوسانات قیمت آن و پایان پذیر بودن این منبع اقتصادی، نیاز توجه به دیگر صنایع درآمدزا را از اهمیت ویژه ای برخوردار کرده است. مطالعات انجام شده نشان می دهد سیاستهای توسعه صادرات غیرنفتی، جدا از ارز حاصل، کمک قابل توجهی به سایر بخشها و متغیرهای اقتصادی خواهد کرد (۷). در سالهای اخیر تغییر جهت ملموسی در راهبرد توسعه اقتصادی کشور مشاهده می شود که در این رویکرد جدید، توسعه صادرات با تأکید بر صادرات غیرنفتی یکی از راهبردهای بارز در برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور محسوب می شود (۳). در تعقیب این راهبرد نیاز استفاده از تمامی فرصتهای تجاری قابل بهره برداری کشورهای در حال توسعه نظیر ایران که با کمبود درآمد ارزی مواجه اند ضرورتی غیرقابل انکار است و اهمیت توجه به صنایع درآمدزایی همچون ورزش را دو چندان می کند.

تولید ناخالص داخلی (GDP)^۱ کشورها را به خود اختصاص می دهد (۱۷)، میزان مبادلات بین المللی کالاهای ورزشی هر کشور با توسعه ورزش و صنعت آن کشور متناسب است (۱۰). مطالعات انجام شده در سال ۱۹۹۰ حاکی است ایالت متحده آمریکا با ارزش ۳۷٫۵۳۷ میلیون دلار و در دست داشتن ۳۰ درصد بازار تجهیزات ورزشی جهان بزرگ ترین بازار تجهیزات ورزشی دنیا را داراست (۱۵). الفی میک نیز ارزش واردات و صادرات کالاهای ورزشی ایالت متحده آمریکا را در سال ۱۹۹۵ به ترتیب حدود ۱۰٫۱۵۱ و ۴٫۵۴۴ میلیون دلار اعلام کرده است (۱۶).

بر اساس گزارش اولت (۱۹۹۸) ارزش جهانی تجهیزات ورزشی در سال ۱۹۹۷ حدود ۹۰ میلیارد دلار اعلام شد که نسبت به سال ۱۹۹۶ حدود ۵ درصد رشد داشته است. این در حالی است که ۱۰ کشور پیشرفته بیش از ۸۰ درصد بازار جهانی و ۷۵ درصد تجارت بین المللی را از آن خود کرده اند. آمریکا ۳۰ درصد، اتحادیه اروپا ۳۳ درصد، ژاپن ۲۲ درصد، و کانادا ۳ درصد بازار تجهیزات ورزشی را دارند و فقط ۱۲ درصد مابقی مربوط به سایر کشورهاست (۱۵). بزرگ ترین بازار تجهیزات ورزشی اروپا با ۶٫۵۷۵، ۲٫۲۸۴، ۲٫۰۱۲ و ۱٫۹۱۶ میلیارد دلار به ترتیب مربوط به انگلستان، آلمان، ایتالیا و فرانسه است (۹). ارزش بازار کالاهای ورزشی چین نیز در سال ۲۰۰۱ حدود ۱٫۲ میلیارد دلار و در سال ۲۰۰۴ تا میزان ۲ میلیارد دلار گزارش شده است. این در حالی است که ارزش کالاهای ورزشی تولیدی ایران در سال ۱۳۷۰ بالغ بر ۳۵۰ میلیون دلار بوده ولی در سال ۱۳۸۰ به میزان ۴۵ درصد کاهش داشته است (۵).

ارزش صادرات کالاهای ورزشی اروپا در سال

1. Gross Domestic Product

جدول ۱. میزان واردات و صادرات ورزشی کانادا، نیوزلند و امریکا در سالهای مختلف

کشور	واحد پول	نوع مبادله	۱۹۹۱	۱۹۹۳	۱۹۹۵	۱۹۹۶	% رشد
کانادا	میلیون دلار کانادا	واردات	۵۹۹,۲	۷۹۴,۴	۱۰۸۱,۲	۹۴۸,۴	۹,۶
		صادرات	۲۱۴,۸	۳۳۸,۴	۵۰۶,۵	۵۵۶,۳	۲۱
نیوزلند	میلیون دلار نیوزلند	واردات	۱۱۸,۲	۱۳۴,۴		۲۰۳,۵	۱۱,۵
		صادرات	۲۹	۶۳,۲		۹۲,۸	۲۶,۲
امریکا	میلیون دلار امریکا	واردات			۱۰۱۵۱		
		صادرات			۴۵۴۴		

روشن شناسی (نسبتها) به طور یکطرفه با استفاده از نمرات Z در سطح $\alpha=0.05$ بررسی گردید.

یافته‌ها

تبادلات خارجی کالاها و خدمات ورزشی در دو بخش واردات و صادرات بررسی شد. واردات ۸ میلیارد ریالی ورزش کشور در سال ۱۳۷۷، نزدیک به ۰,۰۱ درصد از کل واردات، ۰,۵۸ درصد از تولید ناخالص داخلی ورزش، و ۰,۰۰۲ درصد از تولید ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص داده است. بیشترین میزان واردات ورزشی در سال ۱۳۷۷، مربوط به دوچرخه‌های ورزشی (۴۲,۹۲ درصد) و کمترین آن مربوط به پوشاک ورزشی (۰,۶ درصد) است. واردات ورزشی ۱۳ میلیارد ریالی سال ۱۳۸۰ حدود ۰,۰۱ درصد از کل واردات، ۰,۴۶ درصد از تولید ناخالص داخلی ورزش، و ۰,۰۰۱ از تولید ناخالص داخلی کل را به خود اختصاص داده است. میزان واردات ورزشی کشور با احتساب تورم، حدود ۳۷,۵ درصد بیشتر از سال ۱۳۷۷ برآورد شد. بیشترین و کمترین سهم واردات ورزشی در سال ۱۳۸۰ به ترتیب مربوط به تجهیزات (۸۳,۵۴ درصد) و پوشاک ورزشی (۰,۰۳ درصد) است (جدول ۲ و شکل ۱).

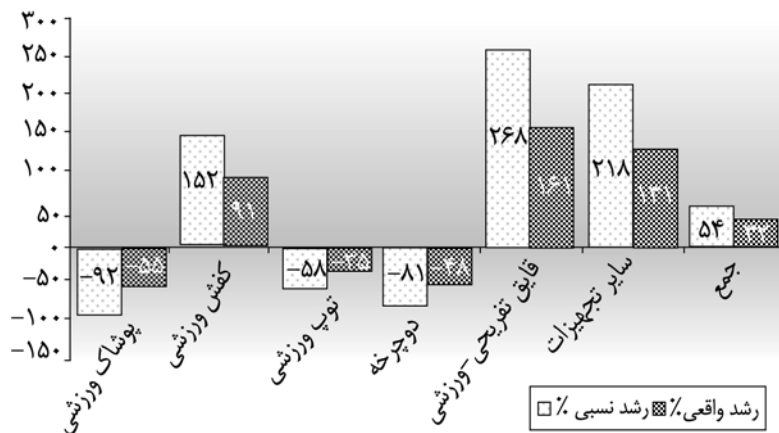
روش شناسی

این مطالعه از نوع تحقیقات توصیفی-پیمایشی محسوب می‌شود و به دلیل ماهیت موضوع، جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از روش کتابخانه‌ای صورت گرفته است. بدین منظور مبادلات بین‌المللی ورزشی ایران بر اساس طبقه‌بندی کالاهای اساسی (CPC)^۱، به شش گروه پوشاک، کفش، انواع توپ، دوچرخه، قایقهای تفریحی - ورزشی و سایر تجهیزات تقسیم و اطلاعات مربوط با استفاده از سالنامه‌های آمار بازرگانی خارجی سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰ استخراج و مطالعه شده است (۱، ۲). سپس برای استفاده در محاسبه تولید ناخالص داخلی، میزان خالص صادرات به روش زیر محاسبه شد:

واردات کل کالاهای ورزشی - صادرات کل کالاهای ورزشی = خالص صادرات ورزشی
بعد از محاسبه جداگانه میزان واردات و صادرات کالاهای ورزشی، به دلیل دستیابی به تغییرات واقعی مبادلات ورزشی بین سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰، قیمت‌های سال ۱۳۷۷ سال پایه در نظر گرفته شد و با تقسیم شاخص قیمت‌های سال ۱۳۷۷ بر سال ۱۳۸۰، و ضرب نمودن مقدار حاصل در هزینه‌ها، آثار تورم حذف شد (۶).
داده‌های این تحقیق، ابتدا با استفاده از آمار توصیفی تنظیم و بررسی مقدماتی شد. سپس با استفاده از آمار استنباطی غیرپارامتریک (آزمون

جدول ۲. مقایسه میزان واردات ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰ (میلیارد ریال)*

شرح	۱۳۷۷*	۱۳۸۰*	تغییرات نسبی*	تغییرات واقعی*	رشد نسبی %	رشد واقعی %
پوشاک ورزشی	۰,۰۵	۰,۰۰۴	-۰,۰۴۶	-۰,۰۲۸	-۹۲	-۵۵,۲
کفش ورزشی	۰,۰۹	۰,۲	۰,۱۱	۰,۰۶۶	۱۲۲,۲۲	۷۳,۳۳
توپهای ورزشی	۱	۰,۴	-۰,۶	-۰,۳۶۰	-۶۰	-۳۶
دوچرخه	۴	۰,۷	-۳,۳	-۱,۹۸	-۸۲,۵	-۴۹,۵
قایقهای تفریحی- ورزشی	۰,۲	۰,۶	۰,۴	۰,۲۴	۲۰۰	۱۲۰
سایر تجهیزات	۳	۱۱	۸	۴,۸	۲۶۶,۶۷	۱۶۰
جمع	۸	۱۳	۵	۳	۶۲,۵	۳۷,۵

شکل ۱. میزان رشد نسبی و رشد واقعی واردات ورزشی سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۷

میزان صادرات ورزشی در سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰ به ترتیب ۰,۳ و ۱,۲ درصد از کل صادرات غیرنفتی کشور را تشکیل می دهد. بیشترین میزان صادرات کالاهای ورزشی در سالهای ۱۳۷۷ و ۱۳۸۰ مربوط به کفش ورزشی و کمترین آن مربوط به قایقهای ورزشی است (جدول ۳ و شکل ۲).

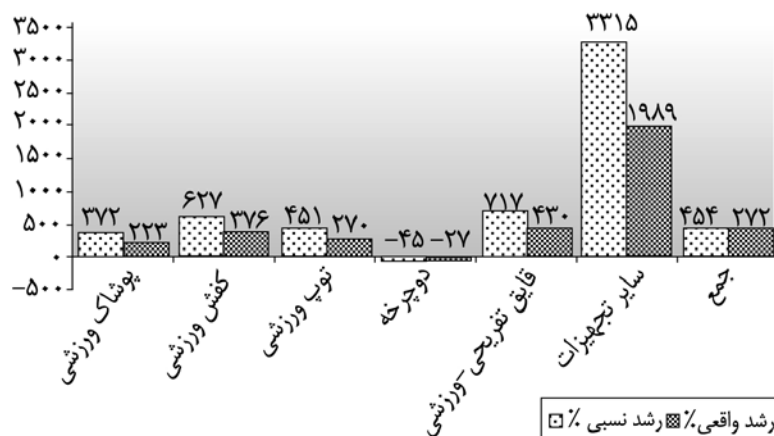
بحث و نتیجه گیری

واردات و صادرات کالاهای ورزشی سهم ناچیز ۰,۰۴ تا ۰,۲ درصد از تولید ناخالص داخلی کشورها را به خود اختصاص می دهد (۱۷)، ولی در ایران این

صادرات ورزشی ۱۶ میلیارد ریالی سال ۱۳۷۷، نزدیک به ۰,۰۴ درصد از کل صادرات، ۱,۱۶ درصد از تولید ناخالص داخلی ورزش و ۰,۰۰۴ درصد از تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داده است. در حالی که، سهم صادرات ورزشی سال ۱۳۸۰ بار شد ۴۵ میلیارد ریالی، حدود ۰,۰۶ درصد از کل صادرات، ۳,۱۹ درصد از تولید ناخالص داخلی ورزش، و ۰,۱۲ درصد از تولید ناخالص داخلی کشور است. میزان صادرات ورزشی کشور در سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۷، ۲۷۱,۶۷ درصد رشد نشان می دهد.

جدول ۳. مقایسه میزان صادرات ۱۳۸۰ و ۱۳۷۷ (میلیارد ریال)*

شرح	*۱۳۷۷	*۱۳۸۰	تغییرات نسبی*	تغییرات واقعی*	رشد نسبی %	رشد واقعی %
پوشاک ورزشی	۵,۴	۲۵,۵	۲۰,۱	۱۲,۰۶	۳۷۲,۲۲	۲۲۳,۳۳
کفش ورزشی	۶,۸	۴۹,۳	۴۲,۵	۲۵,۵	۶۲۵	۳۷۵
تویهای ورزشی	۱,۵	۸,۲	۶,۷	۴,۰۲	۴۴۶,۶۷	۲۶۸
دوچرخه	۲,۵	۱,۴	-۱,۱	-۰,۶۶	-۴۴	-۲۶,۴
قایقهای تفریحی ورزشی	۰,۱	۰,۱	۰,۰۹	۰,۰۵۴	۹۰۰	۵۴۰
سایر تجهیزات	۰,۱۸	۶,۱	۵,۹۲	۳,۵۵	۳۲۸۸,۸۹	۱۹۷۳,۳۳
جمع	۱۶,۳۹	۹۰,۶	۷۴,۲۱	۴۴,۵۳	۴۵۲,۷۸	۲۷۱,۶۷

شکل ۲. میزان رشد نسبی و رشد واقعی صادرات ورزشی سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۷

توسعه ورزش و صنعت آن کشور متناسب است. بنابراین، یکی از دلایل احتمالی پایین بودن سهم مبادلات کالاهای ورزشی کشور از تولید ناخالص داخلی را باید به کوچک بودن اندازه بازار کالاهای ورزشی و هزینه‌های ورزشی خانوار آن کشور مربوط دانست (۱۰). مطالعات انجام شده حاکی است بزرگ‌ترین بازار تجهیزات ورزشی جهان با ۳۷,۵۳۷ میلیون دلار مختص کشور امریکاست و انگلستان، آلمان، ایتالیا و فرانسه به ترتیب با ۶,۵۷۵، ۲,۲۸۴، ۲,۰۱۲ و ۱,۹۱۶ میلیون دلار بزرگ‌ترین

سهم بسیار کمتر از استاندارد جهانی آن است (به طور میانگین خالص صادرات ۰,۰۰۶ درصد تولید ناخالص داخلی کشور است). به طور کلی خالص مبادلات خارجی کالاهای ورزشی کمترین سهم ممکن در بین اجزای تشکیل دهنده تولید ناخالص داخلی ورزش کشور است (۲,۷۳ درصد). این در حالی است که رشد واردات و صادرات کالاهای ورزشی ایران در سال ۱۳۸۰ نسبت به ۱۳۷۷ به ترتیب حدود ۲۷۲,۱۱ و ۳۲,۳۳ درصد بوده است. میزان مبادلات بین‌المللی کالاهای ورزشی هر کشور با

تبلیغات و بازاریابی مناسب در عرضه محصولات، عدم کیفیت مناسب در بسته‌بندیها، تحریمهای اقتصادی و افزایش قیمت تمام شده کالاها و نابرابری ارزش کشور نسبت به سایر کشورها موجب گردیده‌اند تا بخش ورزش نقش قابل توجهی در پیشبرد این راهبرد نداشته باشد، ولی رشد بسیار قابل قبولی در چند سال اخیر داشته است. بنابراین به دلیل اهمیت سهم صنعت ورزش از تجارت جهانی (۲/۵ درصد) و وجود توانمندیهای بالقوه و بالفعل اقتصادی کشور نیاز توجه جدی‌تر به این بخش بسیار بارز است.

بازار تجهیزات ورزشی اروپا را از آن خود کرده‌اند (۹).

نتایج مطالعات انجام شده حاکی است صادرات، اثر تولیدی و اشتغال‌زایی بسیار بالایی دارد و بودجه دولت را از نظر درآمدی بهبود می‌بخشد. با توجه به تغییر جهت ملموس راهبرد توسعه اقتصادی کشور، یعنی اتکاب بر صادرات غیر نفتی، مطالعات انجام شده در ایران حاکی است سیاستهای توسعه صادرات غیرنفتی، جدا از کسب درآمدهای ارزی، به سایر بخشها و متغیرهای اقتصادی کشور کمک می‌کند (۷). هر چند عواملی همچون عدم مرغوبیت کالاهای ورزشی تا حد مورد انتظار دیگر کشورها، فقدان

منابع

۱. سالنامه آمار بازرگانی خارجی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۷، واردات و صادرات، گمرک جمهوری اسلامی ایران.
۲. سالنامه آمار بازرگانی خارجی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۰، واردات و صادرات، گمرک جمهوری اسلامی ایران.
۳. صمدی، علی حسین، ۱۳۸۳، «پی ثباتی تجارت محصولات کشاورزی در اقتصاد ایران (۱۳۶۰-۷۸)»، فصلنامه پژوهشهای اقتصادی ایران، شماره ۱۸، ۵۴-۵۰.
۴. کاظم، محمد، ۱۳۸۱، دید من به فوتبال این گونه است، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۵. مطالعات تفصیلی توسعه تجهیزات ورزشی، طرح جامع ورزش، ۱۳۸۲، سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران، ۱۸-۸.
۶. ناصری، مهدی، ۱۳۸۲، «تأثیر صادرات بر تولید، اشتغال، درآمد دولت و تراز پرداختها»، مجله تازه‌های اقتصاد، شماره ۷۷.
۷. «نامه مفید»، ۱۳۸۲، مجله اقتصادی دانشگاه مفید، شماره ۳۸، مهر و آبان، ۱۲-۱۰.
8. Andreff, W. (1994). "The economic of sport in Europe: financing and economic impact". 14th Informal Meeting of European Sport Ministers, Strasbourg: Council of Europe.
9. Andreff, W.; J.F. Bourg, B. Halba, J.F. Nys (1995). Economic Factors of Sport in Europe: Financing and Economic Impact. Paris: Dalloz
10. Andreff, W. (1997). "Sport Financing in Europe- Toward a transformation". the 21st century, published at: sport, media and civil society.
11. Commonwealth of Australia (2001). Game Plan 2006. Sport and Tourism Division, Department of Industry, Science and Resources.
12. Commonwealth of Australia (2003). Household Expenditure on Sports, Physical Recreation and Other Leisure, Australia 1998-99, National Centre for Culture and Recreation Statistics, Australian Bureau of Statistics.
13. Chan, D.; A. Ho, J. Tam, A. Wong, D. Wong. Sport Industry.
14. Hillary Commission (1999), Push Play Facts, The Commission, Wellington, New Zealand.
15. House of Commons Canada (1998), Sport in Canada: Leadership, Partnership and Accountability, Everybody's Business.
16. Meek, A. (1997). "An Estimate of the Size and Supported Economic Activity of the Sports Industry in the United States". Industry Analysis, Sport Marketing Quarterly, VOL6. No 4, pages 15-21.
17. Sanderson, K.; F. Harris, S. Russel, & S. Chase (2000). "The Economic Benefits of Sport A Review", Business and Economic Research Ltd (BERL).